

Банки як суб'єкти лізингових відносин

*Роботу виконано на кафедрі менеджменту
організацій ВНУ ім. Лесі Українки*

У статті аналізують роль банків під час проведення лізингової угоди. Виділено проблеми, котрі перешкоджають вітчизняним банкам проводити лізингові операції. Встановлено перспективи подальшого розвитку лізингу за участі банків.

Ключові слова: лізингові відносини, банківська система, банк.

Борисюк О. В. Банки в качестве субъектов лизинговых отношений. В статье анализируется роль банков при проведении лизингового соглашения. Выделены проблемы, которые препятствуют отечественным банкам проводить лизинговые операции. Установлены перспективы последующего развития лизинга при участии банков.

Ключевые слова: лизинговые отношения, банковская система, банк.

Borusuyk O. V. Banks as Subektov of Leasings Relations. In the article the role of banks is analysed during the leadthrough of leasing agreement. Problems which hinder domestic jars to conduct leasings operations are selected. The prospects of subsequent development of leasing are set at participation of banks.

Key words: leasings relations, banking system, bank.

Постановка наукової проблеми. На практиці актуальним завданням для лізингових компаній є питання фінансування їх діяльності. Аналіз літератури, присвячений цій проблематиці, дає змогу говорити про те, що лізингові компанії використовують різноманітну комбінацію способів фінансування своєї діяльності, серед якої насамперед застосовують авансові платежі лізингодержувачів та комерційні кредити банків-резидентів, що в сумі складає до 80 %. Тому важливо дослідити роль та значення банківського сектору під час здійснення лізингової угоди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Висвітленню окремих аспектів дослідження ролі банків у розвитку лізингу в Україні було присвячено ряд праць вітчизняних та зарубіжних учених. Серед них – Н. Л. Безклубна, Н. Н. Внукова, К. В. Кабаніхіна, О. Г. Луб'яницький, Н. П. Логвинова, Б. Л. Луців, В. І. Міщенко, О. В. Ольховиков, С. І. Румянцева, Н. Г. Слав'янська. Однак, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених цій проблематиці, визначено лише поодинокі спроби з'ясування впливу банківського сектору на лізингові відносини.

Метою статті є аналіз впливу банківського сектору на лізингові відносини та визначення проблем, котрі заважають банкам здійснювати лізингові операції.

Викладення основного матеріалу. Законом України "Про банки та банківську діяльність" визначено, що банки можуть самостійно здійснювати лізингові операції на підставі ліцензії НБУ. Для банківських установ надання лізингових послуг – доволі безпечна операція, адже вона базується на принципах цільового використання кредиту та його забезпечення ліквідною заставою. Займаючися лізинговою діяльністю, банківські установи отримують такі переваги:

- диверсифікація портфеля банківських послуг;
- зниження кредитних ризиків, оскільки предмет лізингу перебуває у власності банку;
- посилення конкурентних позицій на фінансовому ринку;
- вигідне вкладення коштів шляхом фактичного кредитування прибуткових інвестиційних проектів;
- залучення додаткової кількості фінансово забезпечених клієнтів;
- підвищення конкурентоспроможності та іміджу банку.

Лізингова компанія, що перебуває в структурі банку, також має ряд переваг [2, 37]: по-перше, це дозволяє залучити пільгові кредити для розширення своєї діяльності; по-друге, дозволяє використовувати широкий спектр інструментів оптимізації комерційної діяльності, зокрема таких, як форфейтинг.

Однак, незважаючи на зазначені вище переваги, частка лізингових операцій у кредитному портфелі вітчизняних банків є досить низькою. Таку ситуацію можна пояснити низькою об'єктивних причин:

– банкам дозволено купувати предмети лізингу для подальшої передачі їх у лізинг лише за власні кошти;

- відсутність достатніх обсягів фінансових ресурсів;
- відсутність податкових пільг для банків-лізингодавців.

Тому вітчизняні банківські установи обрали інший варіант участі в лізинговій діяльності – створення відокремлених лізингових компаній. В Україні першим банком, який став засновником лізингової компанії, був АКБ “Україна”, на базі якого в 1996 р. було створено Фінансово-лізинговий дім “Україна” з метою створення сприятливих умов для надання лізингових послуг у галузях АПК.

Дослідження ринку лізингу в Україні свідчить, що засновниками найпотужніших лізингових компаній України є саме банківські установи. Згідно з дослідженнями, які здійснила Асоціація “Українське об’єднання лізингодавців”, станом на кінець 2008 р. лідерами вітчизняного ринку лізингу за показниками обсягу портфеля лізингових угод були саме лізингові компанії, засновані банками: ПП “ВТБ Лізинг Україна” – 5,75 млрд грн, ТОВ “Райффайзен Лізинг Аваль” – 1,88 млрд грн та ТОВ “УніКредит Лізинг” – 1,65 млрд грн [3, 166].

Для ефективного розвитку лізингових компаній, лізингоотримувачів і виробників важливе значення має банківський сектор, оскільки він виступає найбільшим джерелом фінансування їх діяльності:

- для лізингових компаній кредити виступають основним джерелом купівлі необхідного об’єкта, що надається в лізинг;
- для лізингоотримувачів банківські кредити є єдиним способом сплати авансових внесків перед лізингодавцями;
- серед інших джерел фінансування своєї діяльності та нових розробок для виробників обладнання важливе місце посідають банківські кредити.

Крім того, від стану банківського кредитування, що певною мірою є альтернативою лізингу, залежить розвиток досконалої конкуренції на ринку фінансових послуг, де однією з його складових частин є лізингові відносини. З огляду на це, визначальними факторами у формуванні сприятливих умов функціонування ринку лізингових послуг має обсяг та вартість кредитів, динамічність розвитку банківського сектору та його потужність.

Як зазначають фахівці з лізингу, нині жодна велика лізингова операція не обходиться без прямої чи опосередкованої участі банків. Їхня участь у проведенні лізингових операцій є прямою, коли банки надають у тимчасове користування машини й обладнання, та опосередкованою (непрямою) – якщо банки виступають кредиторами.

Слід відзначити, що в Україні можливості банків безпосередньо брати участь у лізингу (без створення дочірніх лізингових компаній) обмежені: їм дозволяється здійснювати лізингові операції тільки за рахунок власних засобів, при цьому інвестуючи не більше, ніж 25 % їх величини в одне підприємство.

За підрахунками фахівців у сфері лізингу для активного розвитку лізингових відносин та обслуговування інвестиційних процесів ставка рефінансування не повинна перевищувати середніх показників рентабельності виробництва. З іншого боку, недостатньо активна позиція українських банків на кредитному ринку обумовлена не відсутністю ресурсів, а невиправдано високими ризиками.

Нині лізингові компанії є залежними від стану та розвитку банківського сектору та фондового ринку. Відповідно, розвиток лізингового ринку буде прямо пропорційно залежати від їхніх змін. Тому особливо необхідним є побудова лізингових відносин на умовах пайової участі держави щодо забезпечення гарантій за виданими кредитами лізингоодержувачам. Той факт, коли в ролі гаранта виступає держава, посилить увагу до інституту лізингу в Україні та підвищить інтерес до нього з боку стратегічних інвесторів. На нашу думку, часткові державні гарантії сприятимуть посиленню взаємозв’язків України з міжнародними організаціями, зокрема Світовим банком, МФК та ЄБРР, які володіють акціями лізингових компаній усього світу та забезпечують їх кредитами.

А поки що українські лізингодавці не мають досвіду залучення додаткових коштів з іноземних джерел. Це пов’язано з наявністю певних перешкод. Зокрема, лізингові компанії не мають налагодженої та розвинутої практики використання фінансового менеджменту та обліку, стандарти якого мають відповідати Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. Крім того, лізингодавці мають у прозорий спосіб будувати свою діяльність та впроваджувати в практику господарювання системи управління ризиками й заходи з виходу із непередбачуваних і надзвичайних обставин.

Також лізингові компанії, поряд із традиційними, застосовують і альтернативні джерела фінансування. Проте відсоток їх залучення є вкрай низьким. Наприклад, позика, отримана від виробника певного устаткування, дозволяє збільшити конкурентні переваги компанії, проте її отримати на прак-

тиці є досить тяжко. Також багато лізингодавців проявляють великий інтерес до залучення приватних інвестицій. Однак ці шляхи потребують ґрунтовного аналізу фінансового стану підприємства із залученням зовнішнього аудиту, на які не вистачає необхідних коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. У сучасних умовах лізингові відносини є повністю залежними від банківського кредитування. Тому криза банківської системи закономірно зумовить сповільнення темпів зростання лізингових угод, а в окремих випадках і банкрутство незалежних лізингових компаній.

2. Водночас можна очікувати на збільшення частки дочірніх лізингових компаній за рахунок переходу до них від банків сегмента автокредитування та збільшення фізичних осіб як їхніх клієнтів.

3. Зважаючи на обсяги та структуру власного капіталу банку, а також його зобов'язання й активи, можна говорити про те, що розміри їх фінансових ресурсів є замалими, порівняно з потребами лізингового ринку.

4. Державі необхідно стимулювати банки до проведення лізингових послуг, що характерно в практиці розвинутих країн світу, шляхом надання їм певних пільг, як дозволять активізувати цей вид фінансового інструменту. Так, для російського лізингового ринку характерним є звільнення лізингодавця від податку на прибуток за договором лізингу (більше трьох років); банків – від податку на прибуток по кредитах (терміном до трьох років); лізингодавця – від сплати ПДВ при виконанні лізингових послуг та частково від сплати митних зборів по об'єктах, що тимчасово ввозяться для надання в лізинг.

Література

1. Закон України “Про банки та банківську діяльність” [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Безклубна Н. Л. Роль банків у сфері лізингу та причини його стримування в Україні / Н. Л. Безклубна // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С. 36–37.
3. Семен Н. Організаційно-економічні аспекти діяльності банківських установ на ринку лізингових послуг / Н. Семен // Регіональна економіка. – 2006. – № 4. – С. 165–172.
4. Логвинова Н. Банк и лизинговая компания – брак по расчету / Н. Логвинова // Банковское обозрение. – 2007. – №3. – С. 100–105.
5. Румянцева С. Развитие финансового лизинга в Украине / С. Румянцева // Цінні папери в Україні. – 2009. – № 13 (555). – С. 20–21.

Статтю подано до редколегії
12.10.2010 р.